

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

**Τριμηνιαία Έκθεση για την Ελληνική
Οικονομία
03-2015**

15 Οκτωβρίου 2015

Επίδραση πολλών επιμέρους δυναμικών στην οικονομία

Κύρια τρέχουσα εξέλιξη, πολύ θετική:

- **Κυβέρνηση - μείζονα αντιπολίτευση**, τοποθετούνται **υπέρ εφαρμογής του προγράμματος** - συμφωνίας με τους εταίρους
 - Σημαντική μείωση πολιτικού ρίσκου → σαφής εξασθένιση αβεβαιότητας, που απομάκρυνε επενδύσεις
- **Συνέχιση επίδρασης περυσινής σταθεροποίησης** - μικρής ανάκαμψης στο πρώτο μισό του 2015
 - Βελτιωμένες προσδοκίες – διάθεση καταναλωτών και επενδυτών από εξισορρόπηση στα δίδυμα ελλείμματα
 - Εκτείνεται και στον τρέχοντα χρόνο, επηρεάζοντας ευνοϊκά τομείς της οικονομίας

Επίδραση πολλών επιμέρους δυναμικών στην οικονομία

Ορισμένα βασικά συμπεράσματα:

- 1) Σταθεροποίηση προσδοκιών - μείωση αβεβαιότητας προσφέρουν από μόνες τους σημαντικό μέρος της απαιτούμενης δυναμικής
- 2) Κάποιες διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές εργασίας – προϊόντων, έχουν αρχίσει σταδιακά να αποδίδουν

Στην αρνητική πλευρά:

- Έντονη αβεβαιότητα από την παρατεταμένη περίοδο έντασης με τους εταίρους
- Διακοπή τραπεζικής λειτουργίας – capital controls → Η οικονομία κινείται ουσιαστικά με τις τράπεζες να μην λειτουργούν ως προς τις κύριες δραστηριότητές τους (πχ. χρηματοδότηση επενδύσεων)
- Η προσδοκία σημαντικής ανάπτυξης φέτος και το 2016 έχει απολεσθεί

Τάσεις στην προσεχή περίοδο

Πλέον, αναμένεται **ύφεση**, αλλά με **σχετικά περιορισμένο βάθος** - ίσως **μεγαλύτερη έκταση χρόνου**

- Η διακοπή λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος είχε προβλεφθεί από πολλά νοικοκυριά – επιχειρήσεις
- Σημαντικός υποβιβασμός επιπέδου επενδύσεων
- Μετριασμός ύφεσης από πορεία εξωτερικού ισοζυγίου: Αναμένεται βαρύτερη επίδραση ελέγχων κεφαλαίων στην πλευρά των εισαγωγών παρά των εξαγωγών

Ωστόσο, οι κεντρικές μακροοικονομικές προβλέψεις του **Προσχεδίου Κρατικού Προϋπολογισμού:**

- Αποτελούν εφικτούς στόχους
- Κινούνται στο επίπεδο που περιγράφηκε στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεσή μας

Ανάγκη αποφυγής τυχόν παρερμηνειών

1^η πιθανή παρερμηνεία:

**Δύσκολοι επόμενοι μήνες για νοικοκυριά και επιχειρήσεις →
πρόγραμμα σε αδιέξοδο**

Κόστος υπαρκτό και για πολλούς ιδιαίτερα επώδυνο (ύφεση - δημοσιονομικά μέτρα)

Αντιστοιχεί όμως κυρίως σε ό,τι θα πρέπει να πληρωθεί λόγω μη έγκαιρης επίτευξης μιας ευνοϊκής συμφωνίας και της παρατεταμένης εκκρεμότητας

2^η πιθανή παρερμηνεία:

**Η μελλοντική θετική πορεία είναι διασφαλισμένη ή ανεξάρτητη
των τρεχουσών επιμέρους επιλογών**

Ισχύει το ακριβώς αντίθετο. Κρίσιμοι οι επόμενοι λίγοι μήνες

Με την πρόσφατη συμφωνία δόθηκε ένα τελευταίο περιθώριο προσαρμογής στην Ελλάδα

Απομένει χρήσιμος χρόνος μιας διετίας

Ανάγκη αποφυγής τυχόν παρερμηνειών

Δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν - έχουν θετικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο παρελκυστικές πρακτικές, ακόμη και προερχόμενες από τους ίδιους που εφαρμόζουν την κεντρική οικονομική πολιτική

Κάθε αμφισημία και καθυστέρηση, είχε ένα πολύ πραγματικό κόστος για το σύνολο της οικονομίας και των νοικοκυριών

Ίδιο αποτέλεσμα από στροφή προς πολιτικές υπερβολικής, ασυνεπούς και ασαφούς φορολόγησης ή άλλες παρόμοιες που θα εξακολουθούν να αποθαρρύνουν επενδύσεις – εργασία

Επισκόπηση Τριμηνιαίας

Εξωτερικό Περιβάλλον

- Θετικές, αν και αναθεωρούνται επί τα χείρω, οι προοπτικές ανάπτυξης για το 2015:
 - Αύξηση παγκόσμιας ανάπτυξης κατά 3,1% & παγκόσμιου εμπορίου κατά 3,2%
- Μικτές τάσεις
 - Σταδιακή ανάκαμψη προηγμένων οικονομιών
 - **Αναπτυξιακοί παράγοντες** : ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης, ουδέτερη δημοσιονομική πολιτική στην Ευρωζώνη, χαμηλή τιμή του πετρελαίου, βελτίωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης και συνθηκών αγοράς εργασίας
 - Αποκλιμάκωση ταχείας ανάπτυξης των αναδυόμενων και αναπτυσσόμενων οικονομιών
 - **Δυνάμεις ανάσχεσης της οικονομικής δραστηριότητας σε ανάπτυξη**: μείωση τιμών βασικών προϊόντων, χρηματοοικονομική αστάθεια
 - Συνήθεις αβεβαιότητες (σχέσεις με Ρωσία, εντάσεις, κτλ) αλλά και νέες όπως διαχείριση μεταναστευτικού / προσφυγικού

Επιτάχυνση ανάπτυξης στο β' τρίμηνο

Αύξηση ΑΕΠ (Απρ. - Ιουν. 2015): **1,6%**, έναντι 0,6% στο α' τρίμ.'15 και 0,2% στο β' τρίμ.'14

Ανάπτυξη 1,1% στο α' εξάμ. φέτος, έναντι σταθερότητας πέρυσι

Σε τρέχουσες τιμές, μικρή υποχώρηση ΑΕΠ (-0,15%) → Άνοδος λόγω πτώσης αποπληθωριστή (-1,25%), γενικά συμβατής με τις τάσεις τιμών (πχ. Δείκτης Τιμών Παραγωγού)

Δυσερμήνευτες μεταβολές αποπληθωριστών: πχ. συρρίκνωση αποθεμάτων α' εξαμ. €2,3 δισεκ. σε τρέχ. τιμές, €60 εκατ. σε σταθερές

Επιτάχυνση ανάπτυξης στο β' τρίμηνο

Η επιτάχυνση προήλθε από:

- **Κλιμάκωση εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης (+2,2%, από +1,1% α' τρίμ.)**
 - Νέα διεύρυνση κατανάλωσης νοικοκυριών (+2,5%, από 1,7% στο α' τρίμ.)
 - Μη λήψη νέων μέτρων, έκτακτες αγορές από ανησυχία για τις εξελίξεις;
 - Αύξηση δημόσιας κατανάλωσης, μετά από ένα χρόνο (+2,3%, από α' τρίμ.: -1,2%)
 - «Πάγωμα» μεταρρυθμίσεων όσο διαρκούσαν οι διαπραγματεύσεις, 7.500 επαναπροσλήψεις

Στον αντίποδα:

- **Έντονη μεταστροφή στις επενδύσεις: -15%, από α' τρίμ.: +29,7% (β' τρίμ. '14: -2,4%)**
 - Σε αναμονή οι επενδυτές για έκβαση των διαπραγματεύσεων / Αναστολή ΠΔΕ (μόλις €1,1 δισεκ.) για εξοικονόμηση ρευστότητας / «πάγωμα» παραχωρήσεων - αποκρατικοποιήσεων

Επιτάχυνση ανάπτυξης στο β' τρίμηνο

- **Κάμψη εξαγωγών, μετά από ενάμισι χρόνο** (-1,8%, από α' τρίμ.: +1,1% και β' τρίμ. '14: +9,2%)
 - Αποκλειστικά από λιγότερες εξαγωγές προϊόντων (-4,2%), καθώς οι εξαγωγές υπηρεσιών διευρύνθηκαν, αλλά μόλις κατά 1,6% (έναντι +14,3% πέρυσι)
 - Ωστόσο, σημαντική άνοδος εξαγωγών προϊόντων εξαιρουμένων πλοίων – πετρελαιοειδών
 - Μικρή υποχώρηση εξαγωγών και στο α' εξάμηνο, μετά από 4 χρόνια ανόδου
- **Σε πτωτική τροχιά και οι εισαγωγές:** -3,5%, από α' τρίμ.: +9,7% και β' τρίμ. '14: +9,2%
 - Κάλυψη αυξημένης κατανάλωσης από αποθέματα – εγχωρίως παραγόμενα;

Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2016

Αναθεώρηση στόχων ΚΠ 2015:

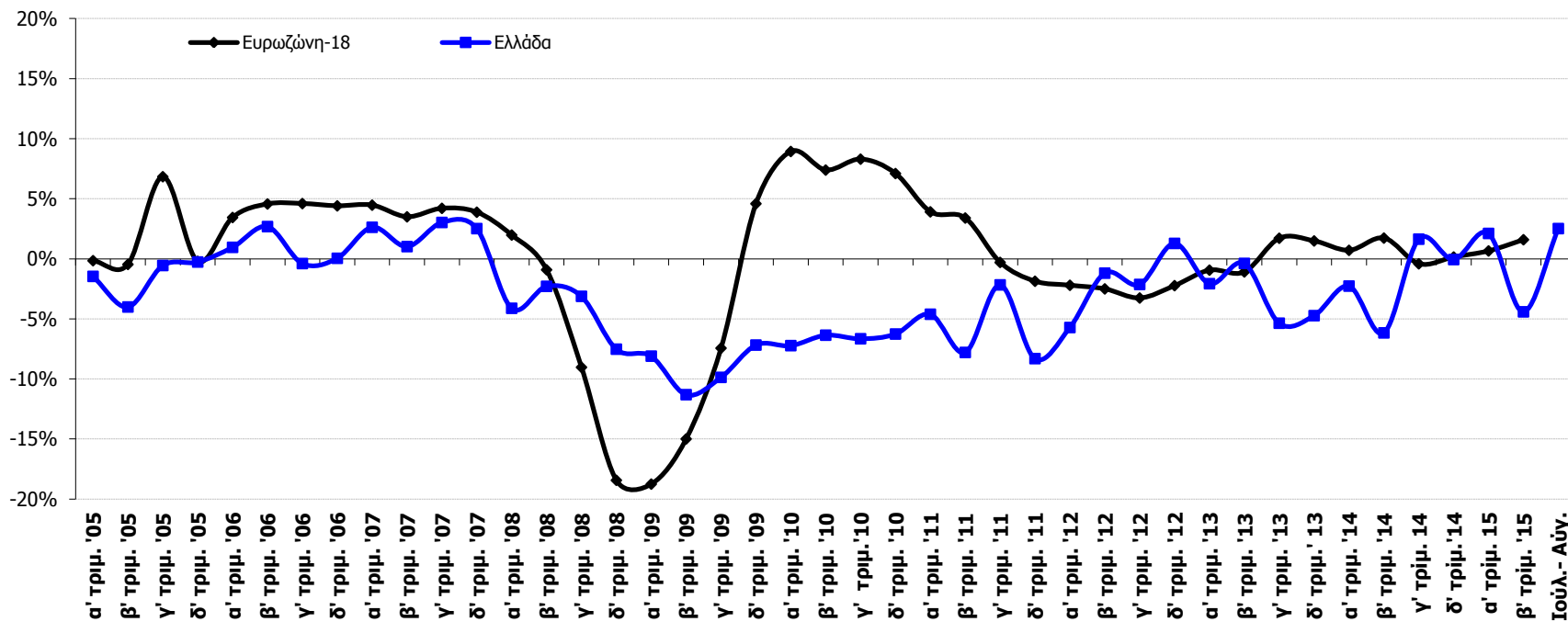
- Έλλειμμα **€2,2 δισεκ.**, έναντι αρχικού στόχου €103 εκατ.
- Πρωτογενές πλεόνασμα **€3,6 δισεκ.**, αντί €5,8 δισεκ.
 - Εισπράξεις €30,4 δισεκ. στο οκτάμηνο → **Απαιτούμενα έσοδα €22 δισεκ. στο τελευταίο τετράμηνο για επίτευξη του στόχου** (€52,4 δισεκ.)
 - Πρωτογενείς δαπάνες οκταμήνου €25,4 δισεκ. → €18 δισεκ. έως το στόχο
- Σημαντική απόσταση πραγματοποιήσεων από στόχους σε αμφότερες πλευρές
- **Δείχνει αμφίβολη η επίτευξη των νέων στόχων, αλλά υπάρχουν περιθώρια δημοσιονομικών «χειρισμών»** (π.χ. συγκράτηση δαπανών)

Προσχέδιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2016

- **Στασιμότητα δημοσιονομικών επιδόσεων το 2016 στον ΚΠ:**
 - Έλλειμμα €2,34 δισεκ., από €2,2 δισεκ. φέτος
 - Αμετάβλητο πρωτογενές πλεόνασμα: €3,6 δισεκ. (2,1% του ΑΕΠ)
- **Μείωση ελλείμματος Γενικής Κυβέρνησης σε 2,3%, από 3,2% του ΑΕΠ το 2015 από εθνικολογιστικές προσαρμογές:**
 - Λιγότερα εξοπλιστικά προγράμματα (-€604 εκατ.)
 - Αύξηση πλεονάσματος νομικών προσώπων (πλην ΔΕΚΟ): +€688 εκατ.

Στασιμότητα προϊόντος στη βιομηχανία το πρώτο οκτάμηνο του 2015

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής

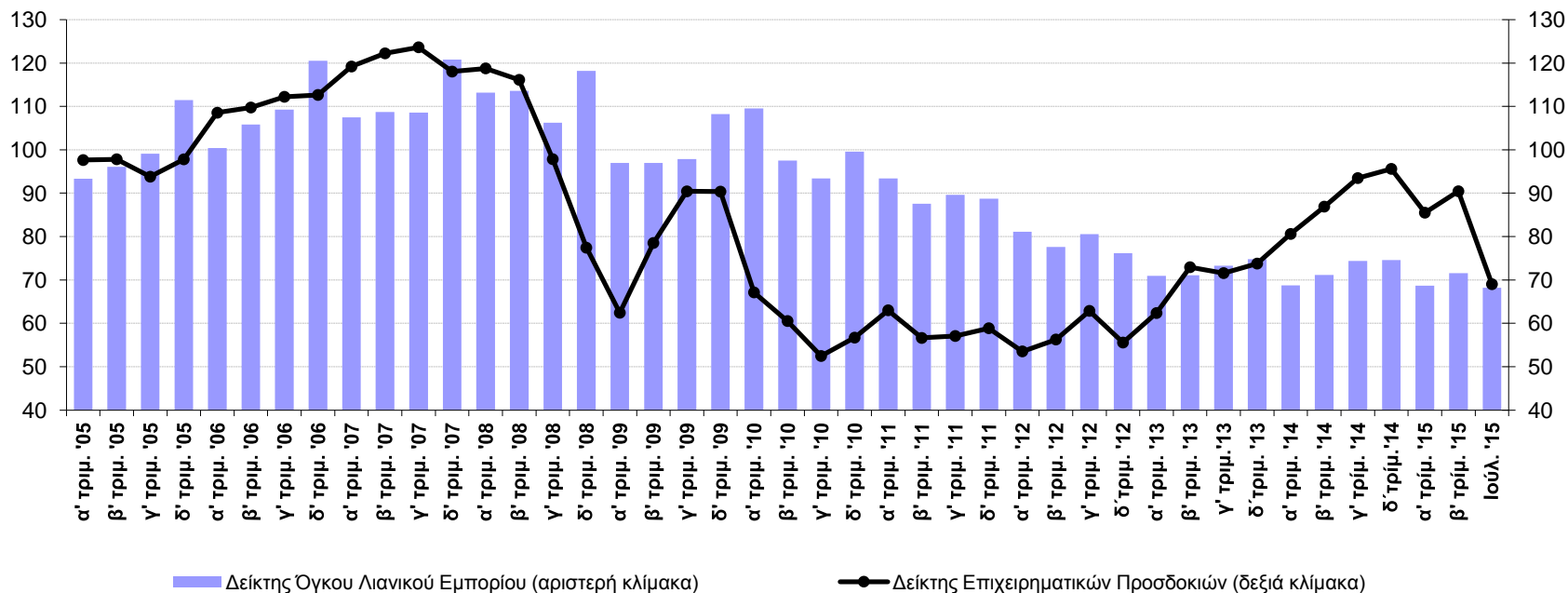
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Α' οκτάμηνο 2015: -0,1% έναντι +2,4% (Α' οκτάμηνο 2014)

Ιούλιος 2015: -1,5% & Αύγουστος 2015: +4,5% → Συγκυριακή αύξηση που πιθανώς σχετίζεται με τις επιπλοκές του ελέγχου κεφαλαίων

Σχεδόν σταθερή κάμψη στο λιανικό εμπόριο κατά το πρώτο επτάμηνο – Σημαντικές απώλειες στον τζίρο τον Ιούλιο

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: ΙΟΒΕ, ΕΛΣΤΑΤ

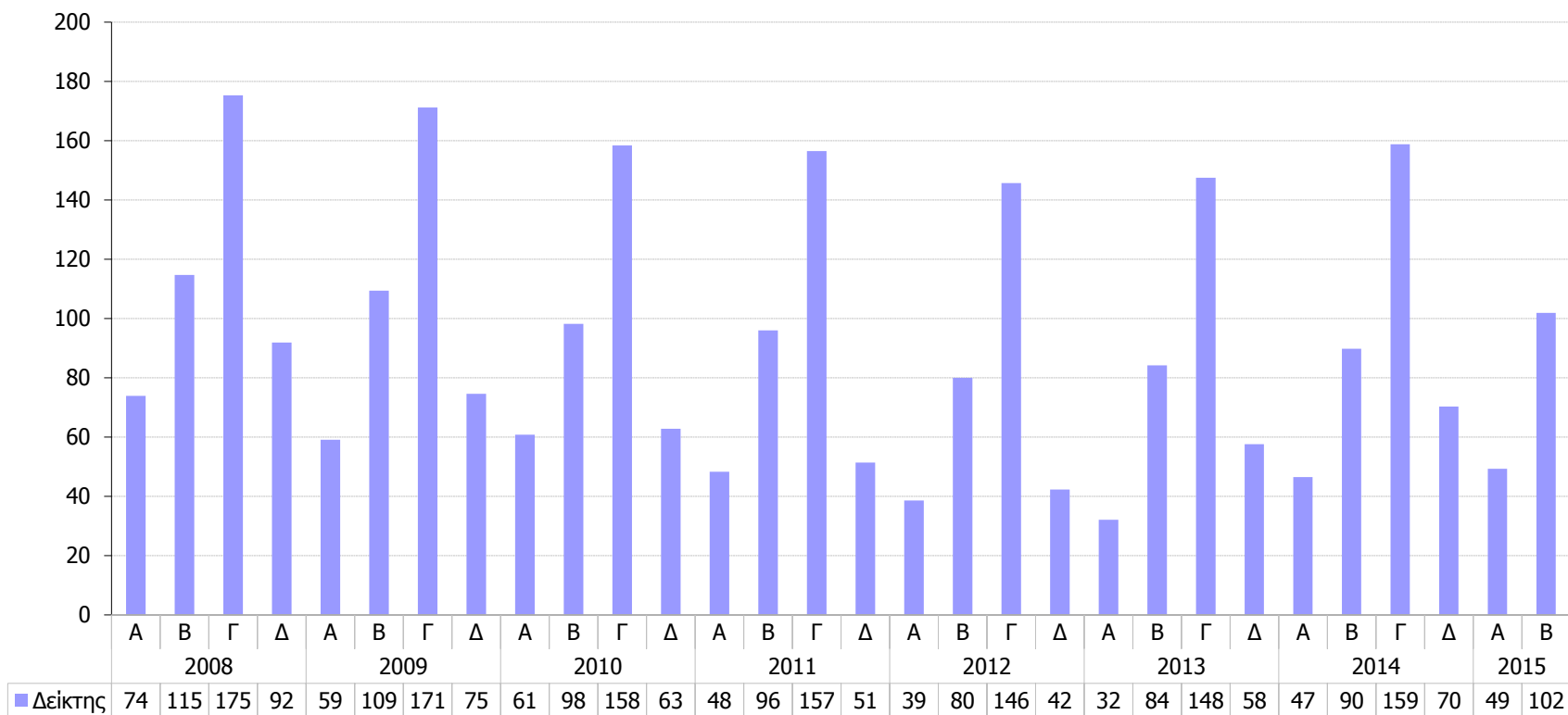
Ιαν. - Ιουλ. 2015: 0,6% έναντι -1,1% (Ιαν. – Ιουλ. 2014)

Ιούλιος 2015: -7,3% Vs Ιούλιος 2014: +1,5%

Δείκτης όγκου: -29,0% σε σχέση με έτος βάσης 2005

Βελτιωμένη η εικόνα στις υπηρεσίες το πρώτο εξάμηνο του 2015

Δείκτης Κύκλου Εργασιών σε Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης

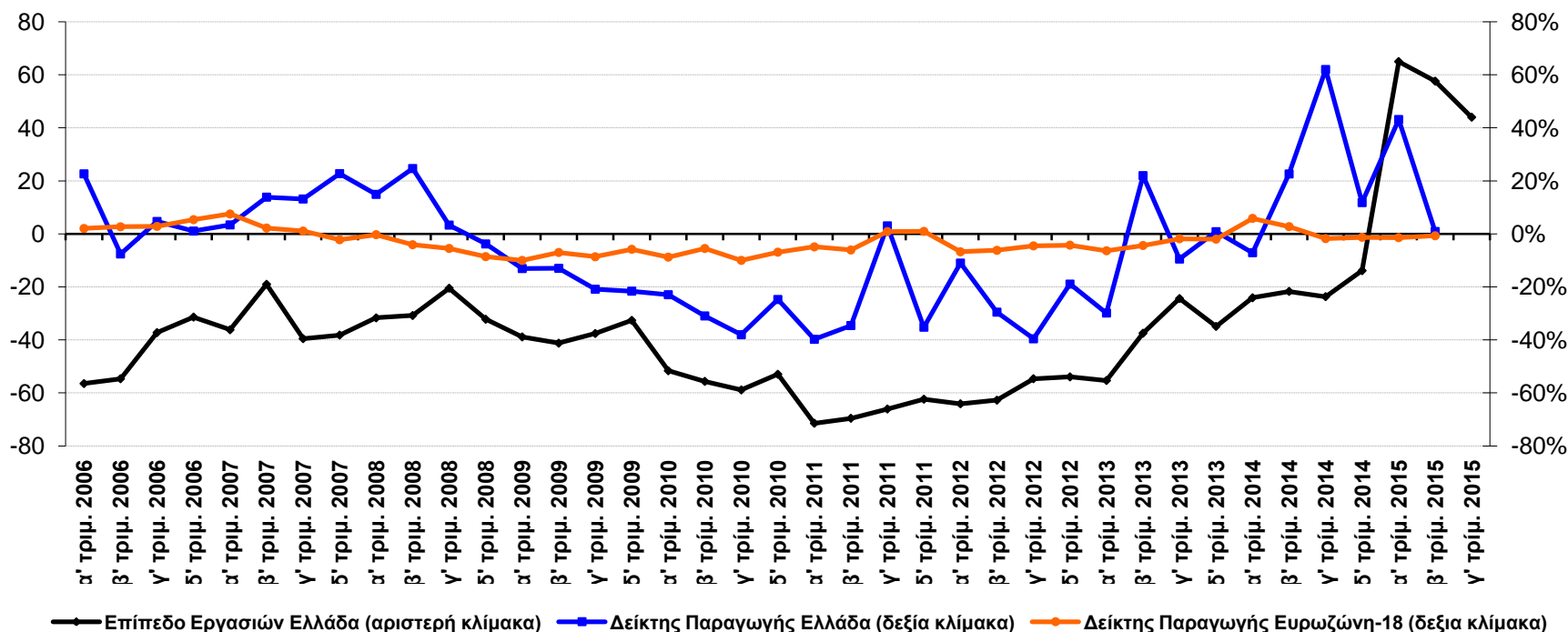

Πηγή: IOBE, ΕΛΣΤΑΤ

Έκδηλη υποχώρηση των προσδοκιών κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2015
– έντονη απαισιοδοξία σε όλους τους υποκλάδους

Ανάκαμψη δείκτη Κατασκευών στο πρώτο εξάμηνο του 2015

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών (τριμηνιαίες μεταβολές)

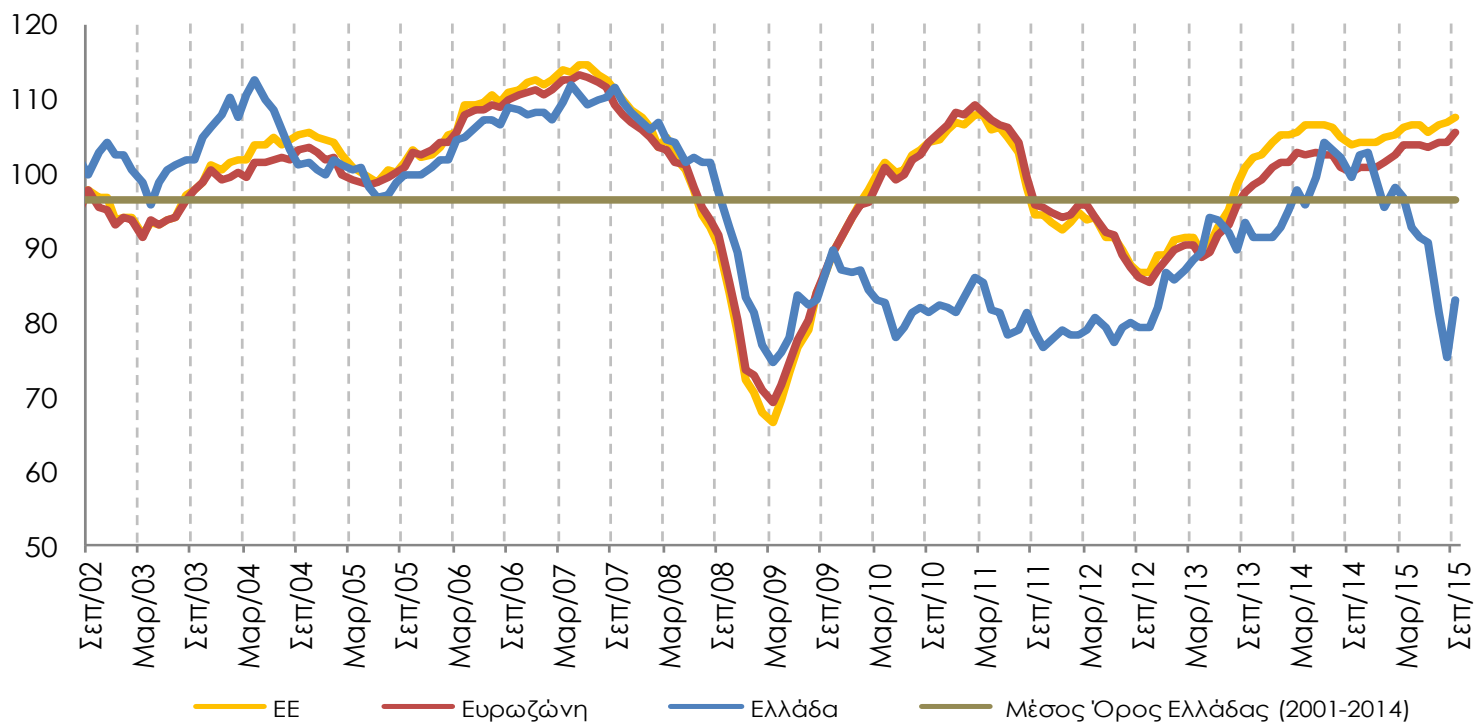

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Eurostat

α' εξάμ. 2015: +18,1% αλλά (+43,1% το α' τρίμηνο)
α' εξάμ. 2014: -7,9%

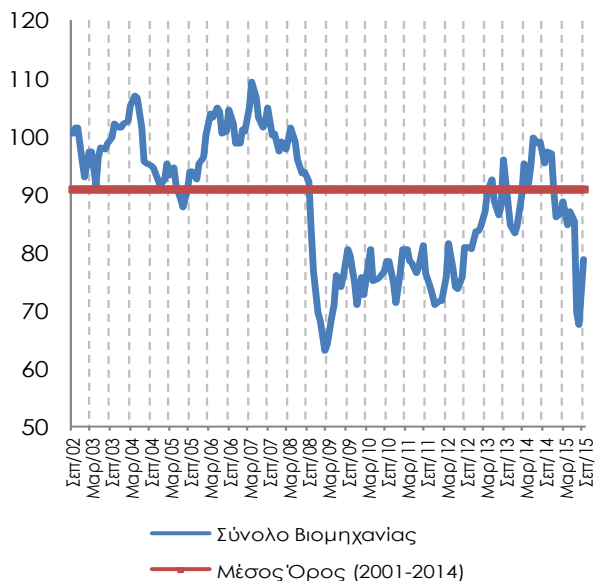
Επιδείνωση στο οικονομικό κλίμα και στο γ' τρίμηνο του έτους, σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

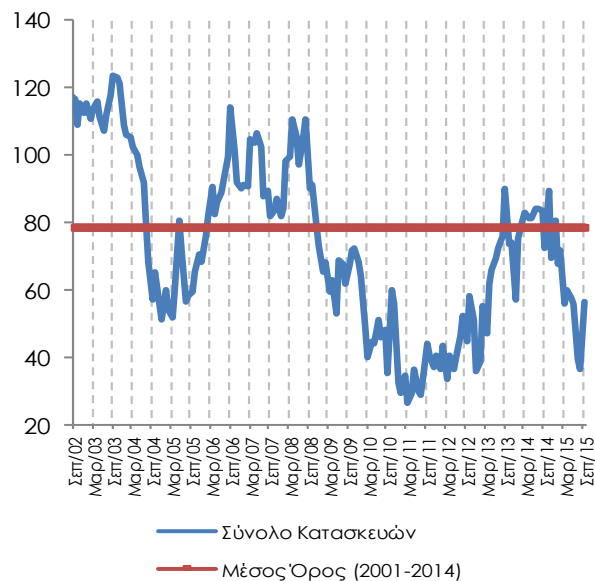

Σημαντική εξασθένηση προσδοκιών το γ' τρίμηνο σε όλους τους τομείς, εντονότερη δε στο Λιανικό Εμπόριο, αλλά και διόρθωση μετά το σοκ των capital controls

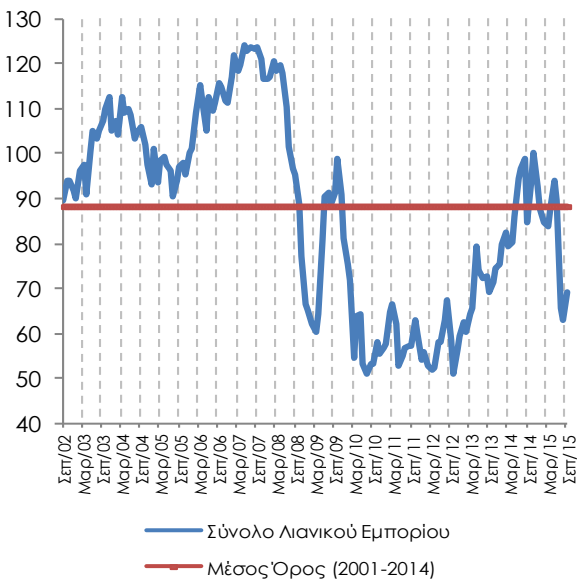
Βιομηχανία

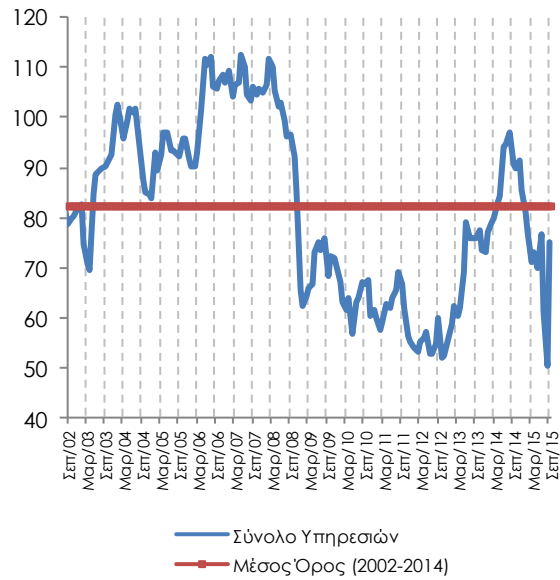
Κατασκευές

Λιανικό Εμπόριο

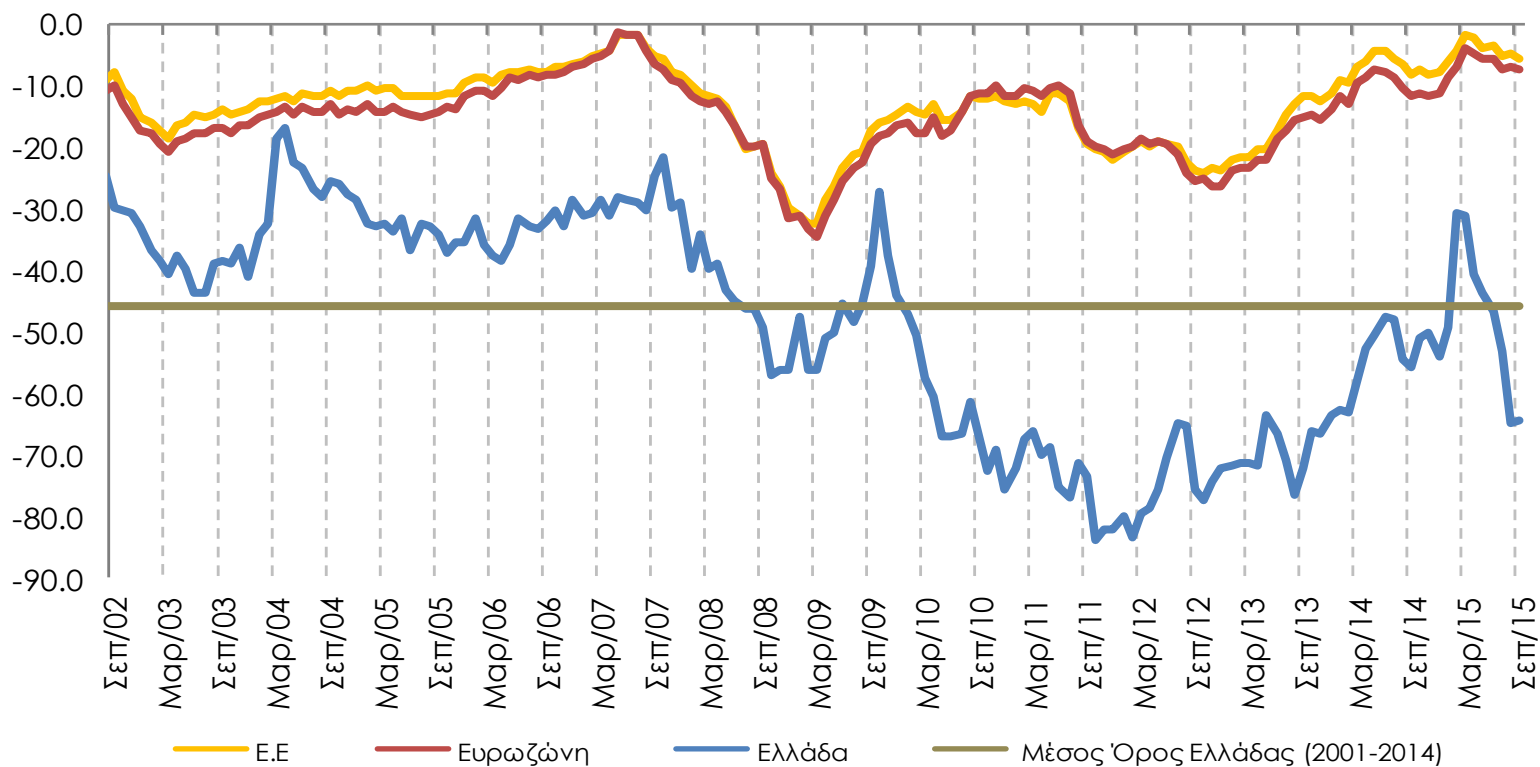

Υπηρεσίες

Έντονη επιδείνωση και της καταναλωτικής εμπιστοσύνης το γ' τρίμηνο, σταθερή η πτώση του δείκτη από τον Μάρτιο και μετά
Μικρή επιδείνωση και των αντίστοιχων ευρωπαϊκών δεικτών

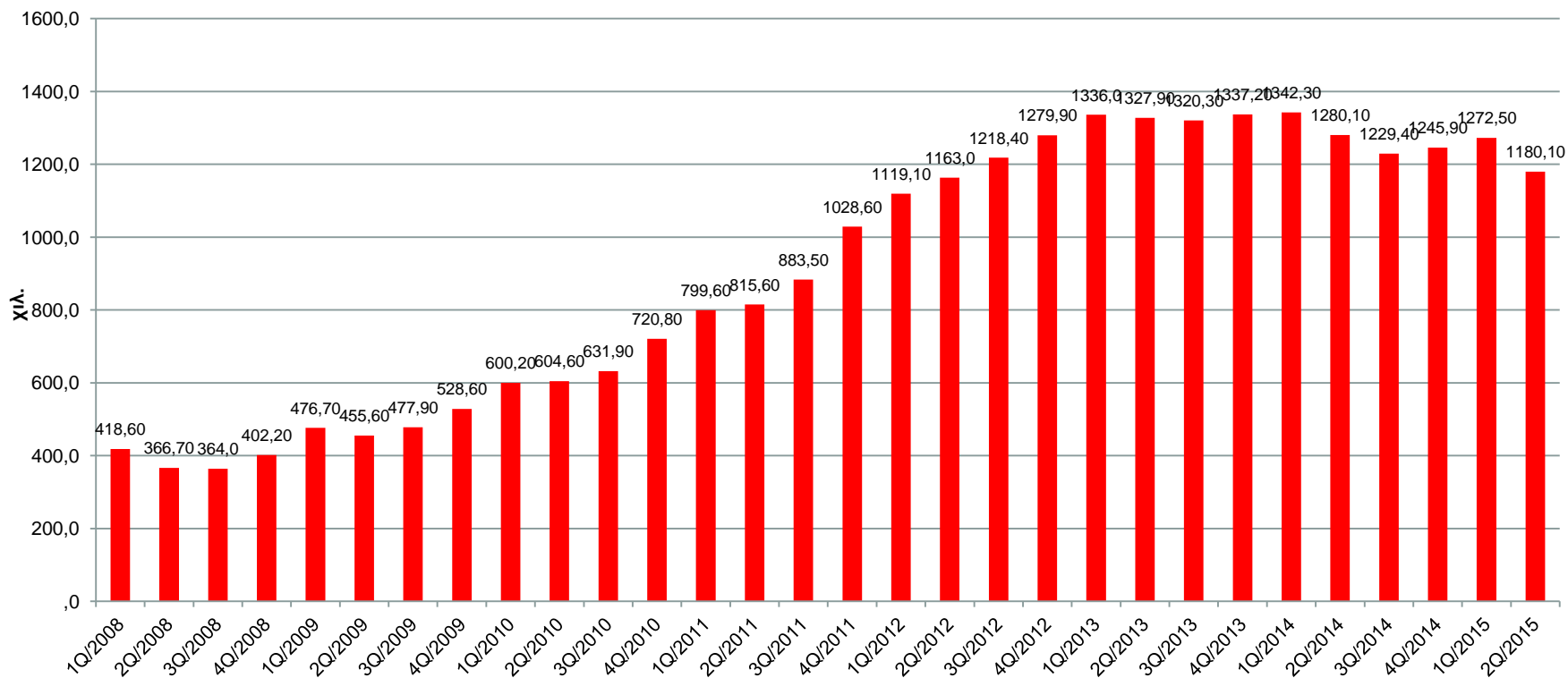
Καταναλωτική Εμπιστοσύνη

Πηγή: IOBE, European Commission

Μείωση ανεργίας και το δεύτερο τρίμηνο του 2015

Αριθμός ανέργων στην Ελλάδα, Α' τρίμηνο 2008 - Β' τρίμηνο 2015

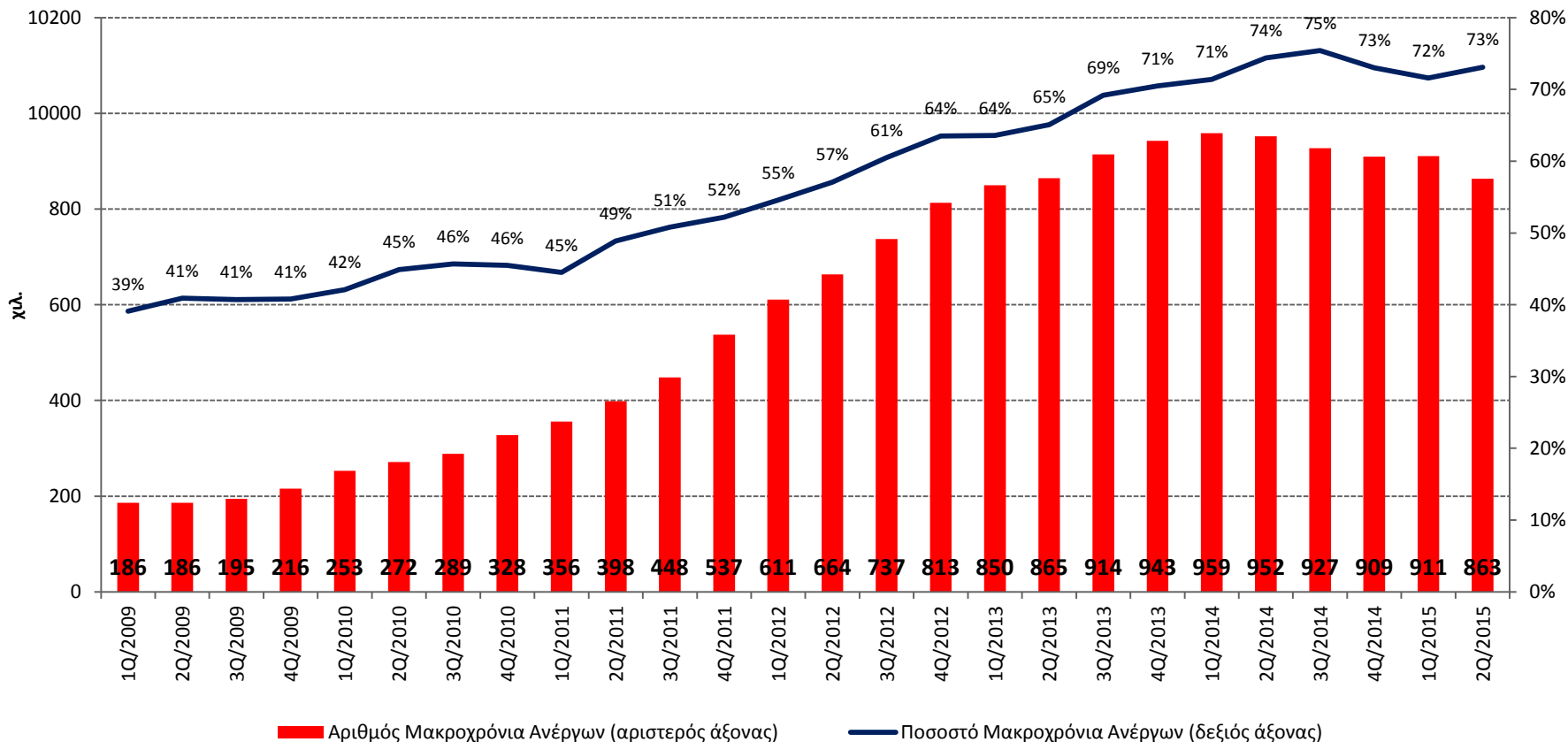

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

- Στο 24,6% η ανεργία το Β' τρίμηνο του 2015 (26,6% Β' τρίμηνο 2014, 26,6% Α' Τρίμηνο 2015)
- Αυξήθηκε η απασχόληση σε 10 κλάδους. Ενδεικτικά: Τουρισμός (+10,4%), Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο (+5,3%), Μεταποίηση (+4,2), Κατασκευές (+0,8%)
- Αντίθετα η απασχόληση μειώθηκε σε 11 κλάδους. Ενδεικτικά: Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες (-8,5%)

Προφανώς με εμμονή όμως της μακροχρόνια ανεργίας

Μακροχρόνια άνεργοι (αριθμός και ποσοστό ως προς το σύνολο των ανέργων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

➤ Από το δ' Τρίμηνο του 2013 κυμαίνεται σε επίπεδα άνω του 70%, αν και το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους παρουσιάζεται μειωμένο κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι

Μείωση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου αγαθών το 2015 (Ιανουάριος- Ιούνιος) κατά 12,9%

Ιανουάριος – Ιούνιος 2015:

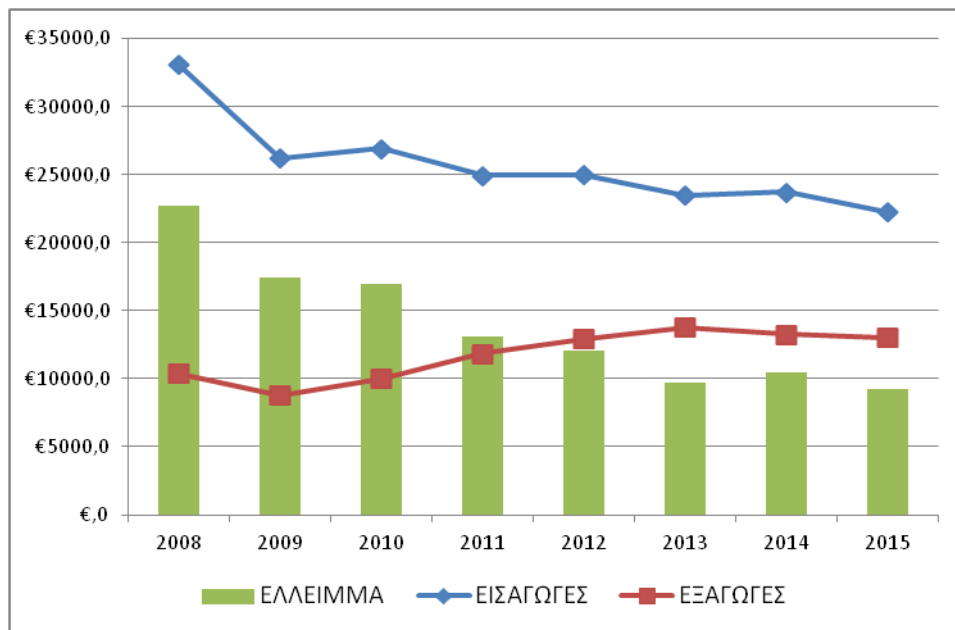
- **Εξαγωγές** : -2,2% (€12,8 δισεκ., με τα πετρελαιοειδή)
 - +13,3% (€8,9 δισεκ. χωρίς πετρελαιοειδή)
- **Εισαγωγές**: -6,9% (€21,7δισεκ.)
- **Εμπορικό έλλειμμα**: -12,9%

- **Έντονη εξασθένιση**: «Καύσιμα» (-26,1%)
- **Αύξηση**: «Αγροτικά προϊόντα»(18%), «Βιομηχανικά Προϊόντα» (12,2%) και «Πρώτες ύλες» (5,6%)

Αγορές:

- **Απώλειες**: Τουρκία (73,9%), Ισπανία (1,7%), Αυστρία (2,5%), Βουλγαρία (1,4%), Ρωσία (39,5%), Ισραήλ (26,1%), Ην.Αραβ.Εμιράτα (44,8%), Λιβύη (39,8%), Κίνα (30,7)
- **Ανοδος**: Ε.Ζ.(15,4%), ΕΕ-28 (13,3%), Β.Αμερική (58,5%), Κύπρος (11,2%), Ιταλία (23,1%), Ην.Βασίλειο (15,9%), Αίγυπτος (17,6%), Λίβανος (79,1%), Σ.Αραβία (5,4%), Ρουμανία (19,1%), Ολλανδία (18,8%),

Αξία ελληνικών εξαγωγών και εισαγωγών κατά το πρώτο εξάμηνο των ετών 2008-2015

Ιαν.-Ιούν. 2015 (εκτιμήσεις ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

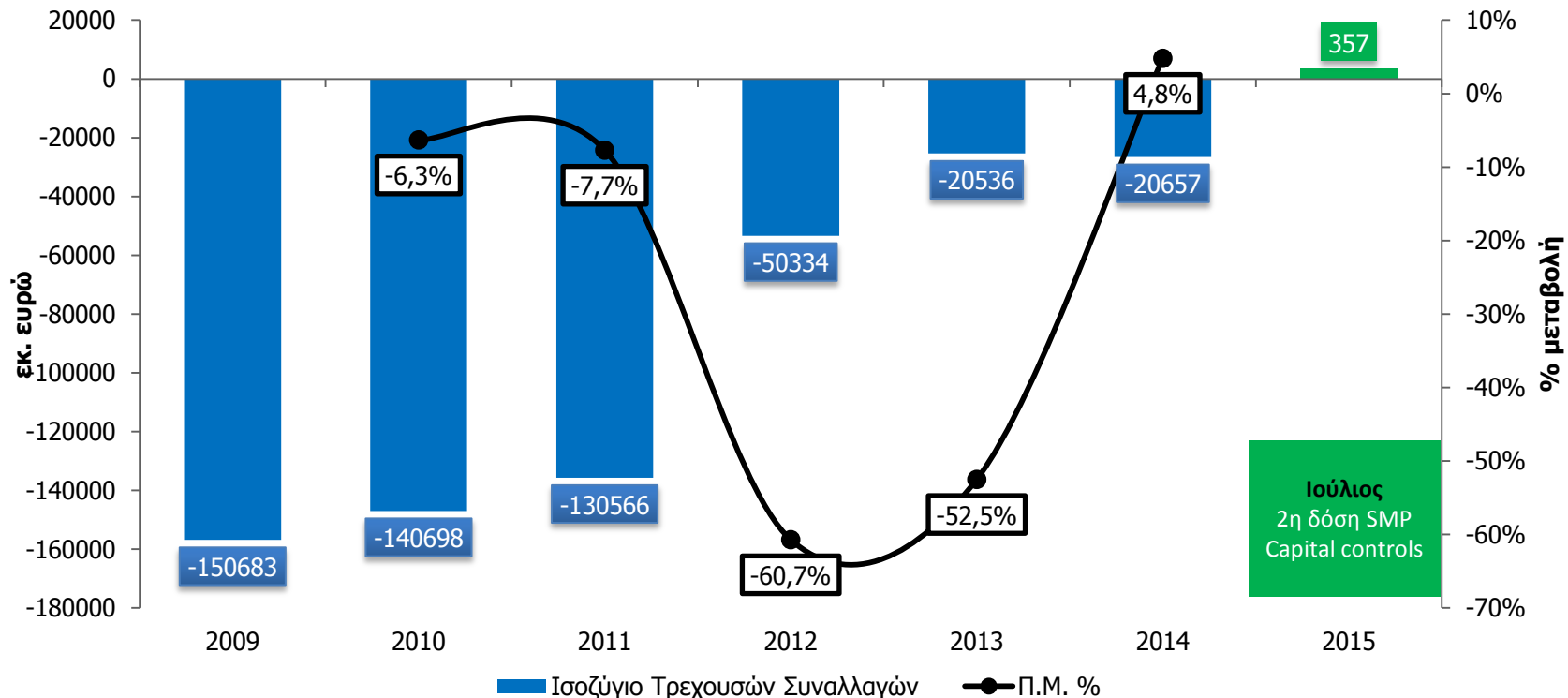
Εξαγωγές: -1,7% (€13 δισεκ.)

Εισαγωγές: -6% (€22,3 δισεκ.)

Εμπορικό Έλλειμμα: -11,4%

Πλεόνασμα €357 εκατ. στο Ισοζύγιο ΤΣ στο πρώτο 7μηνο 2015, λόγω έκτακτων γεγονότων τον Ιούλιο*

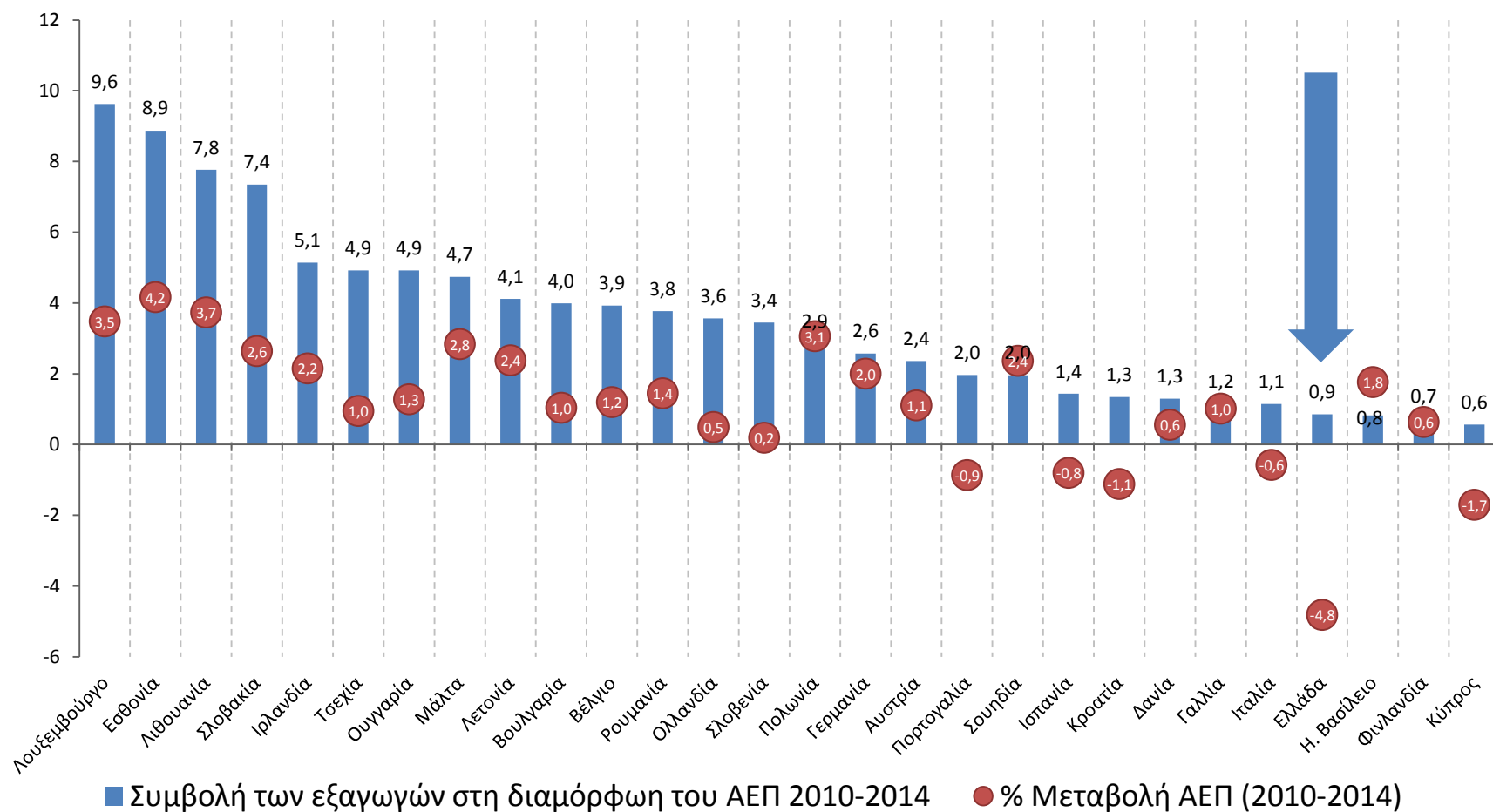
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών, Ιανουάριος – Ιούλιος 2009-2015

Πηγή: ΤτΕ

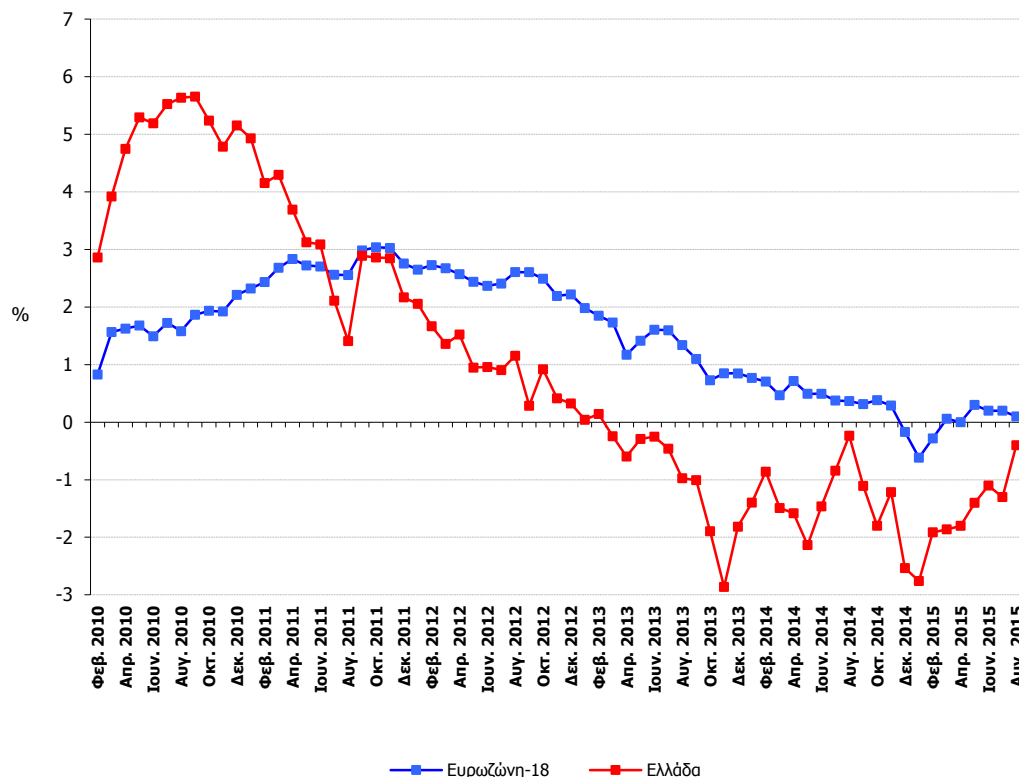
- ✓ Εισροή €1,8 δισεκ. ευρώ από την επιστροφή κερδών από το Πρόγραμμα του Ευρωσυστήματος για τις Αγορές Τίτλων (Securities Market Program – SMP, 2014) – 2^η δόση
- ✓ Κάμψη των εισαγωγών λόγω της επιβολής περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων (Capital Controls), ενώ οι εξαγωγές ενισχύθηκαν ελαφρώς

Ασθενική η συμβολή των εξαγωγών στο ΑΕΠ την περίοδο 2010-2014, σε σύγκριση με τις χώρες της ΕΕ

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Συνεχίζεται η αποπληθωριστική τροχιά

Το κλίμα αβεβαιότητας και η επιβολή των capital controls συγκρατούν τη συνολική ζήτηση και ενδεχομένως συνδέονται με τις επίμονες αποπληθωριστικές πιέσεις στην κορύφωση της τουριστικής περιόδου

Νέα μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή του ΓΔΤΚ της δεκαετίας 2005-2015 σημειώνεται στο πρώτο εννεάμηνο του 2015 (-2,1% έναντι -1,1% πέρυσι)

Η μεγαλύτερη μείωση τιμών από τον Ιανουάριο του 2015 παρατηρείται στη στέγαση, -7,2%

- Συνδυαστική μείωση κατά 6,3% του Γενικού Δείκτη Τιμών Παραγωγού (σύνολο Εγχώριας και Εξωτερικής αγοράς) από την αρχή του 2015

Μεσοπρόθεσμες εξελίξεις

- **Σταδιακή άρση ανησυχίας για χρεωκοπία από καταρχήν συμφωνία 13^{ης} Ιουλίου & Τρίτο Μνημόνιο**
 - ❖ Αλλά και κάμψη προσδοκιών νοικοκυριών από 3ετή παράταση προσαρμογής
- **Κρίσιμα βήματα για αποκατάσταση αξιοπιστίας: επιτυχής ολοκλήρωση τρέχουσας & επόμενης αξιολόγησης**
 - ❖ Ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών
 - ❖ Επαναπρόσβαση σε κύριο μηχανισμό ρευστότητας ΕΚΤ → διευκόλυνση άρσης capital controls
 - ❖ Πιθανή νέα διευθέτηση δημόσιου χρέους με επέκταση περιόδων χάριτος – αποπληρωμής αλλά όχι απομείωση ονομαστικού χρέους
 - ❖ Ενδεχόμενη αντιπαράθεση ΕΕ – ΔΝΤ
 - ❖ Νέος ορισμός βιωσιμότητας: ετήσιες ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες;

Σημαντικές αν και ηπιότερες του αναμενόμενου οι επιπτώσεις περιορισμών κίνησης κεφαλαίων

- ❖ Στενότητα ρευστότητας επιχειρήσεων – νοικοκυριών, λόγω και stress test
- ❖ Δυσχέρεια εισαγωγών πρώτων υλών - πάγιου κεφαλαίου (εξοπλισμός)
- ❖ Καθυστερήσεις και σε εξαγωγές

Μεσοπρόθεσμες εξελίξεις

Αρνητικός αντίκτυπος νέας δημοσιονομικής προσαρμογής

- Μείωση διαθέσιμου εισοδήματος λόγω υψηλότερης εισφοράς κοινωνικής αλληλεγγύης, μεγαλύτερων εισφορών υγείας στις συντάξεις, αλλαγή τρόπου υπολογισμού συντάξεων κ.ά.
 - ➔ Υποχώρηση αγοραστικής δύναμης νοικοκυριών ➔ πτώση ζήτησης πρωτίστως σε Λιανικό –Χονδρικό Εμπόριο, κομβικός κλάδος της συγκράτησης της ανεργίας
- Πιέσεις στις επιχειρήσεις από πτώση ζήτησης λόγω αύξησης ΦΠΑ ➔ επιπλέον δυσχέρειες στην κάλυψη τακτικών υποχρεώσεων, υλοποίηση επενδύσεων
- Πρόσθετοι ανασχετικοί δημοσιονομικοί παράγοντες:
 - ❖ Αλλαγές στη ρύθμιση οφειλών προς το δημόσιο
 - ❖ Μείωση ληξιπρόθεσμων οφειλών κράτους από το 2016

Μεσοπρόθεσμες εξελίξεις

Αντίβαρο στις επιδράσεις capital controls – δημοσιονομικής προσαρμογής: ανθεκτικότητα Τουρισμού

- Αύξηση διεθνών αφίξεων – εισπράξεων και τον Ιούλιο (+4,4% και +3,5%)
- Εξομάλυνση επιβράδυνσης στους προσεχείς μήνες – σταθεροποίηση
- Διατήρηση αρκετών θέσεων εργασίας του α΄ εξαμήνου για όλη την τουριστική περίοδο

Τόνωση στις επενδύσεις από επιτάχυνση ΠΔΕ

- Λόγω πολύ χαμηλής εκτέλεσης έως και τον Αύγουστο (€1,56 δισεκ.<24%)
- Πρόωρη εκταμίευση τελευταίων €500 εκατ. του ΕΣΠΑ 2007-2013 (συμφωνία 13ης Ιουλίου)
- Στόχος η πλήρης υλοποίηση στο Προσχέδιο 2016 (€6,4 δισεκ.), αλλά αναθέρμανση επενδύσεων και με λιγότερα

Προβλέψεις 2015

- **Υποχώρηση ιδιωτ.κατανάλωσης στο β' εξάμηνο και συνολικά στο έτος ($\approx -2,0\%$)**
 - Επιφυλακτικότητα λόγω capital controls → αναβολή μη άμεσα αναγκαίων καταναλωτικών εξόδων
 - Συσσώρευση φόρων στο τέλος του έτους (αν και συμβαίνει συχνά τα τελευταία έτη)
 - Απώλεια αγοραστικής δύναμης από νέα δημοσιονομικά μέτρα
 - Υψηλό επίπεδο σύγκρισης στο β' περυσινό εξάμηνο
- **Μικρή αύξηση δημόσιας κατανάλωσης το 2015**
 - Μικρή άνοδος στο α' εξάμηνο παρά τις ισχυρές πιέσεις στην κρατική ρευστότητα
 - Αναβολή μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο κατά τις διαπραγματεύσεις και τουλάχιστον μέχρι τις δεύτερες εκλογές – σχηματισμό νέας κυβέρνησης
 - Λιγότερες των αναμενόμενων αποχωρήσεις, μη προβλεφθείσες ωριμάνσεις ειδικών μισθολογίων, μεγαλύτερες πληρωμές αναδρομικών (Προσχέδιο ΚΠ 2016)
- **Νέα εκτεταμένη πτώση επενδύσεων ($\approx -15,0\%$)**
 - Πολύ χαμηλή εμπιστοσύνη επενδυτών → Αναμονή αποτελεσμάτων τρέχουσας & επόμενης αξιολόγησης
 - Πολύ προσεκτική πιστοδοτική πολιτική τραπεζών λόγω capital controls – stress test
 - Δυσχέρειες στις εισαγωγές πάγιου κεφαλαίου
 - Οπισθοβαρής υλοποίηση ΕΣΠΑ, με θετικές επενέργειες κυρίως στο α' εξάμ. 2016

Προβλέψεις 2015

❖ Μικρή κάμψη εξαγωγών (-2,5%)

- Ανάσχεση ανόδου εξαγωγών εκτός πλοίων-πετρελαιοειδών το τρέχον εξάμ., που συγκράτησαν τη μείωση των εξαγωγών αγαθών το α' εξάμ.
- Πιθανή μικρή υποχώρηση εξαγωγών υπηρεσιών στο β' εξάμ., και από υψηλή περυσινή βάση σύγκρισης

❖ Σημαντική συρρίκνωση εισαγωγικής ζήτησης (-5,5%)

- Πρωτίστως από πτώση κατανάλωσης, τροφοδότη ανόδου στις αρχές του έτους
- Δυσχέρειες στις εισαγωγές πάγιου κεφαλαίου
- Εξαντλούνται σταδιακά τα κεφάλαια εισαγωγικών επιχειρήσεων εκτός Ελλάδας

Αναθεώρηση εκτίμησης για την έκταση της ύφεσης:
- 1,5% έως -2,0%

Προβλέψεις 2015

❖ Επανάκαμψη ανεργίας στο β' εξάμηνο

- Μείωση κατανάλωσης σε κλάδους που συνέβαλαν στην παρατηρούμενη αποκλιμάκωση της ανεργίας (Λιανικό - Χονδρικό Εμπόριο, Εστίαση)
- Μη πραγματοποίηση των προβλεπόμενων στο πρόγραμμα για το 2015 15.000 προσλήψεων → συμψηφισμός τους με τις 7.500 επαναπροσλήψεις - λιγότερες αποχωρήσεις
- Λιγότερα προγράμματα για ανέργους από ότι το 2014;

Στο 26,0% η ανεργία το 2015, μισή ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερα από πέρυσι

❖ Αύξηση αποπληθωρισμού, παρά τους ανασχετικούς παράγοντες στην πτώση τιμών

- Μικρή ανασχετική επίδραση στην πτώση ΓΔΤΚ από αύξηση ΦΠΑ → οι επιχειρήσεις απορροφούν μέρος της συνεπαγόμενης ανόδου τιμών
- Ολοκλήρωση στο δ' τρίμηνο πτωτικών πιέσεων στο ΓΔΤΚ από χαμηλή τιμή πετρελαίου

Αποπληθωρισμός 1,8% το 2015 (από 1,3% πέρυσι), ο ισχυρότερος διαχρονικά

Παρουσίαση μελέτης ΙΟΒΕ

**ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ
ΕΣΠΑ**

Προγράμματα Κοινωνικού Χαρακτήρα

- ▣ **90,1 χιλ. ωφελούμενοι** στους δύο κύκλους προγραμμάτων (έναντι στόχου 108,7 χιλ.)
- ▣ Συνολική πραγματοποιηθείσα δημόσια δαπάνη άνω των **€360 εκατ.**

• Α' κύκλος προγραμμάτων

- Δεν υπήρχαν ομάδες –στόχοι
- **Ωφελούμενοι:** άνεργοι, αυτοαπασχολούμενοι (αγρότες) με συγκεκριμένο ατομικό/οικογενειακό εισόδημα.
- **Πέντε κριτήρια μοριοδότησης:** κατάσταση ανέργου, οικογενειακή κατάσταση, εισόδημα, κατάσταση υγείας, εντοπιότητα.
- **Διάρκεια απασχόλησης:** πέντε μήνες
- **Φορείς Απασχόλησης:**
 - Μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Σωματεία, επαγγελματικές ενώσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ιδρύματα κλπ)
 - ΟΤΑ α' και β' βαθμού και τα νομικά τους πρόσωπα, ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ που ασκούν δραστηριότητες κοινωνικού χαρακτήρα βάσει του καταστατικού τους

• Β' κύκλος προγραμμάτων

- **Πέντε ομάδες – στόχοι :** α) άνεργα μέλη οικογενειών χωρίς κανένα εργαζόμενο, β) άνεργα μέλη μονογονεϊκών οικογενειών, γ) νέοι άνεργοι ηλικίας 18-29 ετών, δ) μακροχρόνια άνεργοι, ε) άνεργοι πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ.
- **Πέντε κριτήρια μοριοδότησης:** διάρκεια συνεχόμενης εγγεγραμμένης ανεργίας του αιτούντα, της/του συζύγου, ηλικία, ατομικό/οικογενειακό εισόδημα, αριθμός ανήλικων τέκνων
- **Διάρκεια απασχόλησης:** πέντε ή έξι μήνες
- **Φορείς Απασχόλησης:**
 - Δήμοι, Περιφέρειες, Υπουργεία, διάφοροι άλλοι Δημόσιοι φορείς κλπ).

Αξιολόγηση Σχεδιασμού

- Σε αμφότερους τους κύκλους προγραμμάτων, η επίτευξη του κοινωφελούς σκοπού τους εκτιμήθηκε ως ικανοποιητική
- Ειδικά για το β' κύκλο προγραμμάτων:
 - Οι ωφελούμενοι έκριναν ότι οι στόχοι δεν βελτίωσαν την οικονομική τους κατάσταση - κάλυψαν επαρκώς τις κοινωνικές τους ανάγκες
 - Στις ομάδες-στόχους, δεν περιλαμβάνονταν όλες οι πιο ευάλωτες κοινωνικά ή/και οικονομικά ομάδες (πχ. οικογένειες με πολύ χαμηλό εισόδημα, μεγάλοι σε ηλικία άνεργοι)
 - Η κλίμακα και το ελάχιστο επίπεδο της μοριοδότησης σε κάθε κριτήριο θα πρέπει να αιτιολογούνται επαρκώς, σε συνάρτηση με τις ομάδες στόχους
 - Ο επανασχεδιασμός των προγραμμάτων δεν θα πρέπει να αποσκοπεί στην κάλυψη πάγιων και διαρκών αναγκών

Αξιολόγηση Υλοποίησης

- Επίσης για το β' κύκλο προγραμμάτων:
- **Χαμηλή ελκυστικότητα σε μακροχρόνια ανέργους, μεγαλύτερη απήχηση σε νέους άνεργους και σε πτυχιούχους,**
- **Μέτρια αποτελεσματικότητα** ως προς την ένταξη **ομάδων-στόχων** στο προγράμματα:
 - Μέτρια ένταξη **μακροχρόνια ανέργων**, υψηλή **μελών μονογονεϊκών οικογενειών** και **οικογενειών**, αμφοτέρων χωρίς εργαζόμενους
 - Η ομάδα-στόχος των **νέων ανέργων** εντάχθηκε σε σχετικά μικρό βαθμό στο πρόγραμμα, κυρίως μέσω αυξημένων τυπικών προσόντων (απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης)
 - Τα **άτομα μέσης ηλικίας (30-54 ετών)** εντάχθηκαν στα προγράμματα λόγω μορίων και από άλλα χαρακτηριστικά τους (παιδιά, άνεργος/η σύζυγος, μονογονεϊκότητα)
- Τα προγράμματα δεν λειτούργησαν αποτελεσματικά στην **εισοδηματική στήριξη** των οικογενειών που είχαν μεγαλύτερη ανάγκη

Αξιολόγηση Υλοποίησης

- **Σχεδόν μέτρια** στήριξη των ωφελούμενων:
 - Μικρή βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης
 - Τα προγράμματα **συνέβαλαν μερικώς στην απόκτηση εργασιακής εμπειρίας**, στην ενίσχυση των δεξιοτήτων/προσόντων τους και στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών
- **Μικρή συμβολή** στη βελτίωση της εργασιακής κατάστασης των ωφελούμενων:
 - Ετερόκλητες ομάδες-στόχοι με διαφορετικά προβλήματα τα οποία επιδίωκαν να καλύψουν μέσα από τη συμμετοχή τους στα πρόγραμμα
- **Αποτελεσματικές διαδικασίες υλοποίησης:**
 - Ικανοποιητικός συντονισμός εμπλεκόμενων φορέων
 - Υψηλή σύζευξη δεξιοτήτων ωφελούμενων με το αντικείμενο της θέσης

Προτάσεις

- Κύριος στόχος προγραμμάτων: στήριξη εισοδήματος για μείωση της φτώχειας
- Ωφελούμενοι: να περιλαμβάνονται οι **πιο ευάλωτες κοινωνικά και οικονομικά ομάδες** (κοινωφελής διάσταση προγραμμάτων)
 - Υλοποίηση **διακριτής πράξης** προγραμμάτων κοινωφελούς απασχόλησης για **πτυχιούχους ανέργους**, προκειμένου να αποφευχθεί ο παραγκωνισμός μεγαλύτερων σε ηλικία, με συνήθως χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο.
- **Κριτήρια μοριοδότησης**
 - Με βάση την **ηλικία**, προτεραιότητα στις **ηλικιακές ομάδες 30-44 ετών και 55+**, με μεγάλο μερίδιο στο σύνολο των ανέργων, υποχρεώσεις και μεγαλύτερη δυσκολία στην εύρεση εργασίας από τους νέους (οι 55+)
 - Διατήρηση μοριοδότησης εισοδήματος-αναπροσαρμογή της κλίμακας και σύνδεση της μέγιστης μοριοδότησης με κάποιο αντικειμενικό «κατώφλι», π.χ. Κατώτατο μισθό, το όριο της φτώχειας
 - Διακριτή μοριοδότηση ατομικού και οικογενειακού εισοδήματος
 - Διαφοροποίηση κλιμάκωσης της μοριοδότησης του αιτούντος.

Προτάσεις

- **Αύξηση διάρκειας απασχόλησης ωφελούμενων σε 7 μήνες**
- **Απασχόληση με συμβάσεις ορισμένου χρόνου**
 - Τα δικαιώματά τους δεν θα πρέπει να διαφέρουν από τα δικαιώματα εργαζομένων με ίδιο τύπο συμβάσεων, σε ίδιες ή παραπλήσιες θέσεις εργασίας
- **Διατήρηση αμοιβής ωφελούμενου για πλήρη (οχτάωρη) απασχόληση, επί 25 ημέρες το μήνα, στο επίπεδο του β' κύκλου προγραμμάτων (€490 και €427 αντίστοιχα).**
- **Μεγαλύτερη εξειδίκευση όρων των προσκλήσεων**

Ολόκληρη η αξιολόγηση του έργου έχει αναρτηθεί στο διαδικτυακό τόπο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου στην Ελλάδα, στην ιστοσελίδα του για το Σχέδιο Αξιολόγησης του ΕΚΤ, υπό την ενότητα μελετών για το Σχέδιο Αξιολόγησης 2013 – 2015:

<http://www.esfhellas.gr/el/Pages/EvalESPAsxedio.aspx>